

ševních, jest ovšem škoda každého slova. Ale co nelze zamlčet, jest údiv, že sbírka tak ubohá nalezla nakladatele — a pražského nakladatele — zatím co marně jej hledají knihy neskonale lepší a neskonale důležitější. —

V tomto sousedství, bylo by lze říci, nedají se nedělati poklony „lyrické komedii“ p. Trýbově; ale nechci své dobré slovo o panu Trýbovi taktó zaklausulovat a chci povědět prostě, že jest možno mluvit o něm vážně, i kdyby nebylo tohoto výhodného pozadí, na které jest zde náhodou postaven. Pan Trýb není posud vyhráněná básnická individualita a nedá se ani po této první ukázce říci bezpečně, doroste-li kdy této vyšší sféry. Pan Trýb nepodává dosud žádného umění sceleného a stylového: komposice jeho lyrické „komedie“ neobohacuje a nenese nijak jednotlivých lyrických čísel, naopak, spíše je znejasňuje a zamlžuje. Pan Trýb jest také básník posud jednostrunný, i nemá smyslu široký rámeček pro harmonie, k nimž vpravdě scházejí posud psychické i formové a stylistické prvky. Ale v jednotlivých číslech své „lyrické komedie“ projevil pan Trýb smysl pro vnitřní melodii i pro jakousi náladovou uzavřenost a touhu po kráse kladnější a trvalejší, než kolik jí přináší a dává pouhý dojem; nenabírá posud z hlubin, ale voda jeho povrchů je většinou čistá a dýše svěžestí. Pravda, je posud jen úzký, melancholický ironik a zrazený snivec, ale jest sem tam místo, které napovídá, že touží výše a dále: a to místo zavazuje.

Dekor knihy p. Trýbovy opatřil p. Konůpek. Titulní list přes to, že se inspiruje přímo z Vogelerovy úvodní stránky k Wildovým pohádkám ve vydání lipského Inselu, může si prohlédnout, ale nestravitelné jsou tři dekorační krajiny v knize. Jaký pošetilý nápad stylisovat krajinu k dekorační výzdobě knižní, a nadto krajinu se stafáží! Nemůže z toho vyjít nikdy mnohem víc než planá fráze. A v dekoračním umění máme jich dnes již tolik!

Připouštěla-li první kniha feuilletonů p. Horkého, Pátek, jakési iluze o jeho talentu a síle, ničí je kniha druhá úplně. Horký není a nebude nikdy ve feuilletoně dědic ani Macharův, ani Nerudův; schází mu k tomu i myšlenková a ideová síla prvního i básnická gracie, vkus, lahoda a rozmar druhého. Horký jest a bude zcela lokální efemera, která přejde beze stop; feuilletony jeho zastaraly většinou žalostně za půl roku nebo za rok a četba jich v knize působí vám utrpení. Jsou to prskavky, které na chvilku se zablyskotají (a ještě spíše začpí a začadí), ale které ani nesvítí, ani nehřejí; pusto, prázdno a chladno jest po nich.

Oba feuilletonisté, Machar i Horký, bojují na příklad proti katholicismu, proti jeho klerikalismu, ale nesmíš srovnávat ani minutu ráz a důsažnost jejich posice. Jen u Machara jde vpravdě o boj — u Horkého jest to jen *kočkování* malicherné a často na výsost nevkusné. Horký nemá prostě svého *ideového světa*, nemá citění ani historického, ani filosofického, nemá vědomí světového dějství, které se tu odehrává, a tak není historických a dramatických perspektiv v ničem, co napíše o této látce. Všecko, co dovede, jest jen rozšlapávat nechutně nějakou lokálku (Ecclesia) nebo psát jalové a prázdne deklamace.

Neruda psal ve svých feuilletonech také o životě všedním a nejvšednějším, ale *jak* jej dovedl podat, jakým laskavým, teplým okem dovedl se na něj zahledět, jaký rozmar a jaký humor, jaká pohoda vyrovnané duše šlechtí jeho látky i nej-

malichernější! Ani na vteřinu nesmíš srovnávat v tomto směru Horkého s Nerudou. Horký je hrubý, nešlechtěný karikaturista asi na způsob Stroffův. Také Stroff myslí, že tvoří umělecky nebo že charakterisuje, namaluje-li nohy jako precliky a ruce jako lopaty. A stejně vede si Horký: násilně, hrubě a nevkusně potvoří všecko, čeho se dotkne. Zná jen dva extrémy: není-li sentimentální, jest hrubý. Jiných tónů jeho duševní škála nemá. Dělá-li sentimentalitu, jest ještě odpornější, než píše-li hrubosti. Jeho sentimentální bombast jest prostě nesnesitelný. V této knize má Horký Tři povídky o znamínku, kde popisuje jakousi paní Kamilu na plese na Žofině, kde tančí se svým milencem. „Inženýr Klán byl skutečně na plese. Setkali se na schodišti a stiskli si ruce slabě *pod bílou rukavičkou, která byla vlahá a diskretní jako jejich oči.*“... Prosím: rukavička vlahá a diskretní — jako oči! A o kousek dále: „Ztratili se úplně ve víru dvorany a připadalo jim, že jsou tu sami dva; jejich těla prolula se neviditelně, *dávali si vše, řasy, pocely, kadeře i nebezpečnoství včerejška.* V tom opojení plesu, kdy žije vše dvojnásob a kdy *i vějiře dostávají podobu perutí zamilovaného (!) albatrosa,* nedostávalo se jim slov a chtěli si povědět vše, chtěli svůj valčík učiniti vzpomínkou, zhudebniti na věky svůj sen. Šeptala mu vše, co přeletělo jí myslí, *zdálo se jí, že mluví v sladkém melodramatu, jehož kouzlo nikdy se nevrátí.*“ Kdybych měl na vybranou mezi sentimentalitou Horkého a sentimentalitou Q. M. Vyskočila, vybral bych si sentimentalitu Q. M. Vyskočila: jest vkusnější a méně vtíravá.

Sentimentalitu ovšem dává p. Horký pravidlem do svých povídek, jejichž tři úžasně šroubované a prázdné ukázky zařadil i do této knihy. Pro feuilleton ponechává si notu druhou: hrubou, útočnou, brutální. Nevím, jak se děje jiným, ale mně p. Horký vždycky přiblíží člověka nebo zjev, na nějž útočí: tak jeho útok jest buď malicherný nebo hrubě jednostranný, prostý vši spravedlnosti a každého, sebeslabšího záblesku velkodušnosti. P. Horký odkoukal moderním několik póz, mezi jinými i nenávisť k šosákovi, k bohatému měšťákovi. Ale co jest platno,

útočí-li p. Horký na měšťáka, když ze způsobu jeho útoku cítím, že jest *duševně stejně nešlechtěný* jako měšťák, na něhož útočí? Příklad: nějaká dáma N. N. napíše lístek p. Horkému, listek neslušný již proto, že jest anonymní. A pan Horký? Revanšuje se jí na str. 72, jak následuje: „Takovou dámu N. N., kdybych ji na plošině tramvaje štípl do boků — seberou mne a zavrou. Ale zaplatím-li si v zimě pár korun vstupného a zajdu-li si na žofinský ples, mohu ji obejmout, stisknout a podívat se jí, kam mi bude libo (!?). Neboť jistě je vystřižena hodně do hloubky. Já píši neslušné věci, ale její mravnost jde do hloubky.“ Je *to zde* slušný boj? Není to malichernost? Neboť uvažte tu směšnost: tančí-li na Žofině paní Kamila se str. 28, je to *poesie sama*, tančí-li tam dáma N. N. se stránky 72, jest to — *hnus a oplzlost*. A není přece pochyby, že i paní Kamila se str. 28 i paní N. N. se str. 72 jsou stejně hluboko vystřiženy. A toto směšné stranictví táhne se celou knihou a proráží jí všude. Dělá-li něco p. Horký nebo jeho přítel, přítelkyně, patron a straník — je to slavné, poetické, heroické atd. Dělá-li *totéž* jeho nepřítel nebo odpůrce — je to hnusné, hloupé a směšné. Opakuji: ne boj — ale kočkování. Pan Horký nemá prostě ani principů, ani idejí, ani dost ducha, ani dost srdce, jimiž by mohl zreformovat nebo alespoň zrevolucionovat svět — a tak zbývá ze všeho jen nevkusná papírová póza, prázdné slovní prskavky a načechrané nechutné sotisy.

Nevkus p. Horkého ukládá čtenáři jeho knihy často těžké sebezapření. Jsou jisté orgány a jisté funkce tělesné, které tlačí se neustále p. Horkému na mysl i na jazyk, a za nic na světě nedá se odtrhnout od nich. Vypravuje vzpomínku ze svého dětství, která nemá jiného smyslu než pobrouzdat se loužičkou (str. 59), a za stejným účelem patrně vypravuje podobnou anekdotu z atelieru (Dar prostřednosti) a obdobnou anekdotu z volné přírody (Zkažená radost) a Česká muzika jest takovou bodrou a prostoduchou nehledaností pointována. To je zjev prostě trapný. Nejsem jistě puritán a nevyklučuji nic z obrazu člověka nebo přírody, ale vyhledávat úmyslně právě tyto de-

tailly z celého obrazu a zavrtávat se do nich schválně, to jest mně duševní nevyspělost a chlapectví. Pan Horký i zde jest pozér: četl nebo slyšel o literární smělosti a odvaze, která se nezastavuje před ničím, a karikuje svým ubožáckým způsobem její gesto. A netuší ani, že má k pravé básnické volnosti a smělosti skoro tak daleko jako k Tizianovi někdo, kdo čmárá na zdech křídou ženské nudity. P. Horký jest ovšem v jistém smyslu slova člověk, kterého neodradí nic, který dovede na př. vypravovat zcela klidně anekdotu půl století starou, již promrskaly a uštvaly k smrti již staré Fliegende Blätter: o ženě, která, když byla marně upozorňovala na své diamanty, obrátí se k muži s otázkou, ovšem velmi hlasitou: „Viktore, nezapomněl jsi objednat ten prášek na čištění brilantů? Už ho máme jenom pár deka...“

V celé knize p. Horkého jsou snad dva lepší feuilletony (Slepé štěstí a Indy) — tím nepravím, že jsou to feuilletonistické záznaky — ale ostatek jest zboží podprůměrné a často přímo smetí. Nejenže práce ty nemají umělecké ceny slovesné, i četbou jsou velmi pochybnou a velmi málo živnou a zdravou. Jest třeba říci to zcela rozhodně a nahlas, třebas řádila v Čechách sebevíc móda Horkého. Není to ani pravá móda, je to jen módní pošetilost a zvrhlost, a za několik let budou se za ni stydět ti, kdož jí dnes otročí — alespoň ti z nich, kdož jsou schopni duševního vývoje a růstu.

F. X. Harlas: Malířství

Harlasova kniha podává i více i méně, než má podat historie moderního malířství českého. Aby bylo hned jasno toto *více* i toto *méně*: podává zbytečný balast a nepodává věci bytostných a podstatných. Nejméně, co můžeš od historika žádat, jest, aby dovedl si nejprve vymezit svou látku věcně. Ale co říci o muži, který chce psáti dějiny českého malířství a věnuje v nich půl čtvrté strany pochybného chvalozpěvu — Gabrieli Maxovi, kdežto výklad o Mikuláši Alšovi obmezí na necelé půl druhé blahosklonné a omlouvavé stránky (109—110)? Gabriel Max nenáleží ani látkově do dějin umění českého: narodil se sice v Praze, ale od 24. roku žije a působí nepřetržitě v Mnichově. A ovšem již naprosto nic nemá společného s českým malířstvím po stránce duchové: co maloval, byla vždy velmi problematická malba (píšu to s dobrým vědomím proti p. Harlasovi, který bůhvíproč chce pokládat Maxe za malíře v plné potenci slova toho) o filosoficko romantických a mystických pointách, cosi ve své polotvarovosti rozhodně německého a určitěji jiho-německého a mnichovsky romantického.

Není snad člověka, který sáhl kdy v Čechách na štětec nebo vzal do ruky tužku nebo rydlo, abys nenalezl jeho jméno v knížce p. Harlasově. Že historie jest svět duchových hodnot a sil a ne přepsaný výstavní katalog a že historik musí dovést tyto hodnoty odlišit, vymezit, utřídit a odstupňovat, o tom, zdá se, nemá p. Harlas jasného pojmu. V jeho knížce dovíš se o J. Preislerovi, největším moderním malíři našem, právě tolik jako o Še-